

**MPA6202 นโยบายสาธารณะ
และการจัดการเชิงยุทธศาสตร์**

การประเมินผลนโยบายสาธารณะ

ผศ.ดร.วิลาสินี จินตลิขิตดี

การประเมินผล
นโยบายสาธารณะ

ความหมาย

➤ **Jame E. Anderson, 1975**

เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประมาณการ การเปรียบเทียบผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติกับสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้น เป็นกิจกรรมที่กระทำอย่างต่อเนื่องตลอดทุกขั้นตอนนโยบาย

ความหมาย

➤ Thomas R. Dye, 1981

การประเมินโครงการของรัฐที่ดำเนินอยู่ทั้งหมดว่า เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินนโยบายควรเห็นเรื่องการประเมินผลของเป้าประสงค์ (goals) ของโครงการหรือนโยบาย ถ้าผู้ประเมินไม่ทราบเป้าประสงค์ของนโยบาย ผู้ประเมินควรประเมินผลกระทบของนโยบาย (policy impacts)

ความหมาย

➤ ทิพาพร พิมพิสุทธิ์, 2530

เป็นวิธีการวัดผลการปฏิบัติงานของรัฐบาลอย่างเป็นระบบ ตลอดจนประเมินผลกระทบจากนโยบายโดยใช้เทคนิคทางเศรษฐศาสตร์ คณิตศาสตร์ และการศึกษาเชิงประจักษ์อื่น ๆ มาช่วยในการศึกษา

ความหมาย

➤ Michael Quinn Patton, 1986

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่มีกฎเกณฑ์สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ และการประเมินผลจะช่วยลดความไม่แน่นอนของโครงการ เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการ และช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ความหมาย

➤ สมบัติ อารงธัญวงศ์, 2556

กระบวนการวัดระดับความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายหรือโครงการ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ความหมาย

➤ สมบัติ อารงธัญวงศ์, 2556

ต้องครอบคลุม environments or contexts, inputs, implementation process, policy outputs, policy outcomes, policy impacts

เป็นเครื่องมือสำคัญในการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าที่สุด และช่วยลดความเสี่ยงจากผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์

ความสำคัญ

- ช่วยให้ผู้ตัดสินใจเลือกนโยบายที่ดี จึงมีความสำคัญต่อการปรับปรุงกระบวนการตัดสินใจนโยบาย
- ช่วยปรับปรุงแผนงานที่ไม่มีประสิทธิผลให้ดีขึ้น หรือเลิกล้มแผนงานที่ไม่มีประสิทธิผล แล้วขยายผลงานที่มีประสิทธิผลแทน
- เป็นเครื่องมือที่ช่วยประเมินความก้าวหน้าของรัฐบาล และชี้ปัญหาในทางปฏิบัติ
- ช่วยตัดสินใจนโยบายในการกระจายทรัพยากร และการจัดงบประมาณ
- ช่วยเป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีปฏิบัติงาน

องค์ประกอบ

การประเมินผลนโยบายของรัฐต้องพิจารณาองค์ประกอบเพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังนี้

➤ Policy Standard

การคำนึงถึงมาตรฐานทางการเมืองและนโยบาย กล่าวคือ ทัศนคติของผู้วางนโยบายและผลกระทบกับทัศนคติของข้าราชการผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งทั้ง 2 ฝ่ายต้องประสานกันอย่างมีระบบ เพื่อให้ได้การประเมินผลที่เป็นกลางและเที่ยงตรง

องค์ประกอบ

➤ Technical Evaluation

การประเมินผลเชิงเทคนิค ผู้ทำหน้าที่นี้ คือ “นักวิชาการ” ที่มักจะใช้วิธีการเน้นเทคนิคเชิงวิทยาศาสตร์ เพื่อแสวงหาคำตอบที่ตรงที่สุด ซึ่งจะยุ่งยากและใช้เวลานาน แต่ก็สมบูรณ์มาก โดยต้องพิจารณาความเที่ยงตรงในการสร้างเครื่องมือวัดผล กระบวนการสำรวจวิจัย และการรวบรวมข้อมูล เป็นต้น

องค์ประกอบ

➤ Political Obstacles

อุปสรรคทางการเมือง ปัญหาของการประเมินผล คือ ผลของการประเมินอาจก่อให้เกิดผลได้หรือผลเสียทางการเมืองได้ นักประเมินนโยบายจึงต้องคำนึงถึงมาตรฐานของการวัดผล และพยายามอธิบายในเชิงประจักษ์ให้ได้มากที่สุด เพื่อยืนยันและอธิบายถึงสถานะที่ต้องการจะอธิบาย

องค์ประกอบ

➤ Political Termination

การยุบเลิกโครงการหรือนโยบาย ซึ่งเป็นผลผลิตทางการเมือง การยุบเลิกจึงต้องอาศัยอำนาจทางการเมืองเช่นกัน การยุบเลิกมักใช้เวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายบริหารมักไม่ยอมรับข้อเสนอที่จะยุบเลิก เพราะหมายถึงความล้มเหลวทางการเมือง และความไม่มีประสิทธิภาพทางการบริหารของรัฐบาลเอง

ลักษณะ

การประเมินผลนโยบาย มีลักษณะที่ดี ดังนี้

Joseph D. Comtois

1. เป็นสหวิชา
2. เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย
3. นำยุทธวิธีต่าง ๆ มาผสมผสานอย่างเหมาะสม เพื่อให้เข้าใจผลของนโยบาย
4. ต้องเน้นการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลภายในหน่วยงานมากกว่าภายนอก
5. ต้องเป็นกลางให้มากที่สุด
6. ต้องใช้วิธีการที่ยืดหยุ่นและเปิดกว้างสำหรับระเบียบวิธีศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ

ลักษณะ

การประเมินผลนโยบาย มีลักษณะที่ดี ดังนี้

William Dunn

- 1.การเห็นคุณค่า : การประเมินผลไม่ใช่เพียงเก็บรวบรวมข้อมูล แต่รวมไปถึงการให้คุณค่าแก่ผลต่าง ๆ ด้วย
- 2.ความสัมพันธ์ระหว่างข้อเท็จจริงกับคุณค่า : นโยบายหนึ่ง ๆ ต้องประเมินทั้งข้อเท็จจริงและคุณค่าว่าจะมีประโยชน์ต่อชุมชนกลุ่มใดหรือไม่
- 3.ความเกี่ยวเนื่องทั้งอดีตและปัจจุบัน : ต้องเปรียบเทียบโดยมองย้อนหลังไปในอดีต
- 4.ความมีคุณค่าซ้อน : คุณค่าเป็นที่สรุปประเมินมักเป็นวิธีการและเป้าหมายในตัวเอง

ประเภทของการวิจัยในการประเมินผล

1. ประเมินผลกระบวนการ (Process Evaluation) มุ่งศึกษาเป้าหมายของผลงาน

2. ประเมินผลกระทบ (Policy Impact Evaluation) มุ่งศึกษาผลกระทบของนโยบายว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

3. ประเมินการลงทุน-ประสิทธิผล (Policy Effectiveness Evaluation) มุ่งศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลและการลงทุนของแต่ละโครงการ

ประเภท

ประเภท

การประเมินผลนโยบาย จำแนกประเภทได้หลายวิธี

พิจารณาจากเป้าหมายการประเมิน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- การประเมินผลแบบเทียม (pseudo-evaluation)
- คือ การประเมินผลซึ่งใช้วิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ โดยไม่พยายามพิจารณาว่าผลดังกล่าวมีคุณค่าหรือมีประโยชน์มากน้อยเพียงใดต่อประชาชนกลุ่มต่าง ๆ **มี 4 รูปแบบ** ได้แก่ การทำบัญชีระบบสังคม การทดลองทางสังคม การตรวจสอบทางสังคม และการวิจัยสะสมทางสังคม

ประเภท

พิจารณาจากเป้าหมายการประเมิน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- การประเมินผลแบบเป็นทางการ (Formal Evaluation)
- คือ การประเมินผลซึ่งใช้วิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ในการสร้างข่าวสารที่ถูกต้องและเชื่อถือได้เกี่ยวกับผลของนโยบาย โดยประเมินผลจากวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างเป็นทางการ ซึ่งเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมแล้ว แตกต่างจากการประเมินผลแบบเทียบอยู่ที่เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมิน มี 4 รูปแบบ ได้แก่ การประเมินพัฒนาการ การประเมินกระบวนการ การประเมินแบบทดลอง และการประเมินผลลัพธ์ย้อนหลัง

ประเภท

พิจารณาจากเป้าหมายการประเมิน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

- การประเมินผลแบบพิจารณาความเหมาะสม (Decision-theoretical evaluation)
- คือ การประเมินผลที่มุ่งสร้างข่าวสารที่ถูกต้องเชื่อถือได้เกี่ยวกับผลของนโยบาย โดยใช้คุณค่าหรือผลประโยชน์ของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นเกณฑ์ประเมิน แตกต่างจากสองแบบแรก ตรงที่เน้นการพยายามนำวัตถุประสงค์และเป้าหมายของนโยบายทั้งที่อยู่ในวงการทำงาน และ แอบแฝง อยู่มา เป็น เกณฑ์ พิจารณา ร่วมกับ วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดอย่างเป็นทางการ โดยผู้กำหนดนโยบาย

ประเภท

การประเมินผลนโยบาย จำแนกประเภทได้หลายวิธี

พิจารณาจากกลยุทธ์ แบ่ง
ออกเป็น 7 ประเภท คือ

การประเมินผลงานตามห่วงโซ่ตรรกะ
(Performance logic chain assessment)

เป็นการประเมินความแกร่งและ
ความเป็นเหตุเป็นผลกันของนโยบาย
เป็นการพยายามเปรียบเทียบผลงาน
ปัจจุบันกับอดีตว่าสอดคล้องกันอย่างไร

ประเภท

การประเมินผลนโยบาย จำแนกประเภทได้หลายวิธี

พิจารณาจากกลยุทธ์ แบ่ง
ออกเป็น 7 ประเภท คือ

การประเมินผลงานก่อนนำนโยบายไป
ปฏิบัติ (Pre-implementation
assessment)

เป็นการประเมินมาตรฐาน 3 ข้อ ได้แก่
วัตถุประสงค์ของนโยบาย แผนการ
ปฏิบัติที่สอดคล้องกัน และเหตุผลใน
การใช้ทรัพยากรที่ชัดเจน เพื่อให้มั่นใจ
ว่าจะไม่ล้มเหลว เมื่อนำนโยบายไป
ปฏิบัติ

ประเภท

การประเมินผลนโยบาย จำแนกประเภทได้หลายวิธี

พิจารณาจากกลยุทธ์ แบ่ง
ออกเป็น 7 ประเภท คือ

การประเมินผลการนำนโยบายไปปฏิบัติ
ตามกระบวนการ (Process-
implementation evaluation)

เป็นการดูรายละเอียดของการปฏิบัติ
เช่น รายละเอียดต่างๆ ที่กำหนดไว้
สอดคล้องกับแบบหรือไม่ เพียงใด
เป็นการประเมินกระบวนการปฏิบัติ
ทุกขั้นตอน คล้ายกับการติดตามผล
นโยบาย

ประเภท

การประเมินผลนโยบาย จำแนกประเภทได้หลายวิธี

พิจารณาจากกลยุทธ์ แบ่ง
ออกเป็น 7 ประเภท คือ

การประเมินผลแบบรวดเร็ว (Rapid appraisal)

เป็นการประเมินผลเพื่อให้ได้ข้อมูล
ความก้าวหน้าของนโยบายทันที
ที่ผู้ตัดสินใจต้องการ

ประเภท

การประเมินผลนโยบาย จำแนกประเภทได้หลายวิธี

พิจารณาจากกลยุทธ์ แบ่ง
ออกเป็น 7 ประเภท คือ

การประเมินผลแบบกรณีศึกษา (Cases study)

เป็นการประเมินที่ใช้เมื่อผู้บริหาร
ต้องการรู้ข้อมูลเชิงลึกว่า เกิดอะไร
ขึ้นกับนโยบายบ้าง

ประเภท

การประเมินผลนโยบาย จำแนกประเภทได้หลายวิธี

พิจารณาจากกลยุทธ์ แบ่ง
ออกเป็น 7 ประเภท คือ

การประเมินผลกระทบ (Impact
evaluation)

เป็นรูปแบบการประเมินผลเพื่อดู
การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ต้องการดูว่า
ผลกระทบเกิดขึ้นจากนโยบายหรือ
เงื่อนไขอย่างอื่น ใช้ประเมินผลได้
ทั้งก่อนและหลังนโยบาย

ประเภท

การประเมินผลนโยบาย จำแนกประเภทได้หลายวิธี

พิจารณาจากกลยุทธ์ แบ่ง
ออกเป็น 7 ประเภท คือ

การประเมินผลระดับสูง (Meta-
evaluation)

เป็นการประเมินเพื่อสรุปแนวโน้มและ
ข้อคิดเห็นจากผลงานของการประเมิน
ที่แตกต่างกัน

ตัวแบบการศึกษาที่ใช้หลักเหตุและผล

แนวคิดแบบเหตุและผลเป็นหัวใจในการทำวิจัยประเมินผล
หลักของแนวคิด คือ เมื่อนำนโยบายไปปฏิบัติและบรรลุ
เป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ไม่ได้หมายความว่านโยบายนั้นเป็นเหตุ
ให้เกิดผลตามเป้าหมายเสมอไป

การทำวิจัยโดยอาศัยการศึกษาแบบเหตุและผล ควรเริ่มต้น
ด้วยการศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ให้ได้มากที่สุด แล้วนำไปสร้าง
ตัวแบบ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสมมติฐานและนำไปพิสูจน์ได้

ตัวแบบใน
การวิจัย
ประเมินผล

ตัวแบบที่ใช้หลักผลกระทบ

เป็นการนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม การเมือง และอื่น ๆ มาสรุป แล้วสร้างตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย เพื่อนำไปประเมินและเสนอเป็นแนวทางเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหล่านั้น

นโยบาย → ทศนคติ → พฤติกรรม → เป้าหมาย

ตัวแบบใน
การวิจัย
ประเมินผล

ขั้นตอนการวิจัย ประเมินผล

ระบุเป้าหมายให้ชัดเจนว่าอะไรเร่งด่วน อะไรเป็นเป้าหมายหลักสูงสุด เพื่อให้เข้าใจกับ
ผู้ตัดสินใจนโยบาย

สร้างตัวแบบที่เห็นผลกระทบ ตัวแบบมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ตัดสินใจนโยบาย เพราะ
ชี้ให้เห็นเหตุผลที่เชื่อมโยงกันของตัวแปรต่าง ๆ ในตัวแบบนั้น

สร้างขั้นตอนในการทำวิจัยอย่างมีแบบแผน

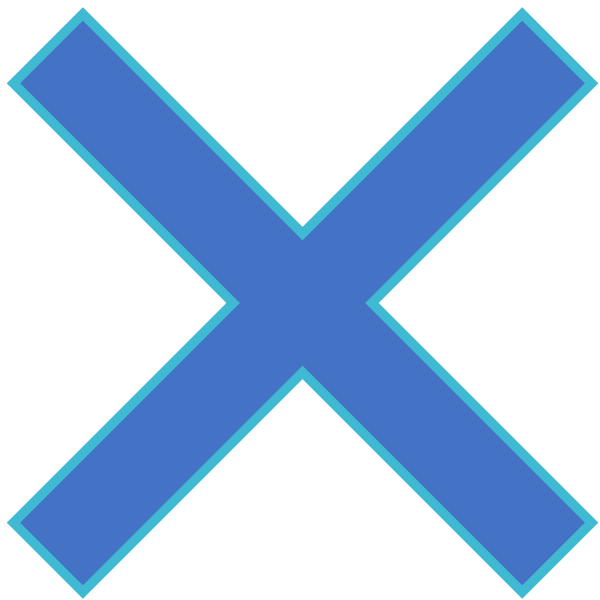
การวัดประสิทธิผลโครงการด้วยเครื่องมือที่ดีในการทำวิจัย

การรวบรวมข้อมูล

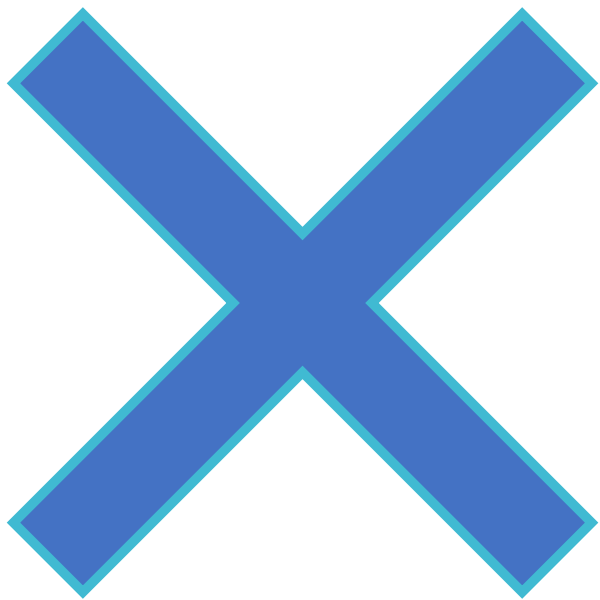

การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล

อุปสรรคในการประเมินผล

1. วัตถุประสงค์ไม่แน่นอน จะทำให้เกิดปัญหา เพราะ วัตถุประสงค์ที่คลุมเครือก็จะประเมินผลไม่ได้
2. การประเมินผลต่างกันสำหรับผู้ต่างกัน การประเมินผล ต้องใช้ให้ถูกระดับ มิฉะนั้น การเลือกตัวแปรที่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวจะทำได้
3. นโยบายที่ต้องให้ตัวเองอยู่ได้ตลอดไป หากนโยบาย ไม่สำเร็จ ประชาชนจะไม่พอใจ จึงต้องเปลี่ยนใช้นโยบาย ใหม่ แต่ผู้ตัดสินใจนโยบายมักไม่ต้องการเปลี่ยน

อุปสรรคในการประเมินผล

4.การกระจายอำนาจ คือ การให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่แยกกันทำตามนโยบายตามแนวทางของตัวเอง โดยหลักแล้วการประเมินผลจะต้องต่างกัน แต่นักประเมินผลจะมีมาตรฐานกลาง ซึ่งคนตัดสินใจก็ไม่ชอบ มักชอบเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์

5.เวลา การเปลี่ยนนโยบายบางข้อจะไม่สามารถกำหนดเวลาเพื่อประเมินผลได้

6.ปัญหาจากการจัดการอุปสรรค การประเมินผลเป็นกิจกรรมที่มักแยกจากองค์กร และเป็นกิจกรรมที่มีปัญหาในตัวอยู่แล้ว นักประเมินผลจึงต้องใช้กลยุทธ์เพื่อเอาชนะสิ่งที่เป็นจุดอ่อน

Q & A

THANK YOU

